

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

סא

עין משפט
נר מצוה

ד א מ"י פ"ד מהלכות
מלה הלכה א ב:
ה ב מ"י פ"א מהל'
שפירות הלכה ב סמג
לארין קפא טו"ע ח"מ
סי שלט סעי' ב:

תורה אור השלם

1 לא תשיך לאחיך נשך
בסוף נשך אבל נשך כל
דבר אשר ישר:
דברים כג
2 לא תעשק שכיר עני
ואביון מאחריך או מגורך
אשר באריך בשעריך:
דברים כד יד

אם אינו עניו נשך שכבר נאמר לא תשיך. פי' אפילו אי
לא כתב אלף לא תשיך לאחיך כסף אוכל הוא ידעין נשך
בכסף ואוכל ואי כתב לא תשיך לאחיך נשך כסף אוכל הוא ידעין
נמי רבית כסף ואוכל בזה אינו עניו ונשך אוכל אמי לג"ש ונשך

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כל דבר אמי לאוקמי נשך במלוה
בזה אינו עניו ללוה והוא ג"ש מופנה
משני דלים והיינו דקאמר בסמוך
מה ליה לא חלקת בו' דהכל
כתב בזה ופי' קאמר נשך באוכל
מנין ת"ל נשך אוכל לאו מנשך מפיך
אלא מאוכל גרידא דקאי אלף תשיך
וה"ק ת"ל נשך אוכל בזה וביג"ש
מפיך ליה במלוה וא"ת כיון דכתיב
כל דבר אפילו נצות עינים ואצנים
א"כ כסף אוכל למה לי וא"ו"ל למדרש
כלל ופרט וכלל לא תשיך כלל כסף
אוכל פרט כל דבר חזר וכלל מה
הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו
ממנו כו' ילאו קרקעות שאין מטלטלין
ויאל פחות מש"פ שאינו ממון וכן
משמע פרק נערה (כמויות דף מו. ו) וס'
ד"ה אמי) לקתמי רבי יהודה אומר
אינו חייב עד ששכור דלתיא
(י' שומא שומא) בעי ר' ירמיה שכרם
בקרע מהו או צפחות מש"פ מהו
ואי שייך רבית בקרקע או צפחות
מש"פ מאי בעי אלף ודאי פטור
ובעי כיון דגמר מרבית מה להלן
פטור אף כן פטור א"כ לא והדאמר
בערכין (דף נא. ו) וס' גבי צמי ערי
חומה רבית מגורה היא והמורה
המירה התם הלוה מעות על הקרקע
אכל קרקע קרקע אפשר דשרי
מן המורה:

קרי ביה כספך לא תתן בנשך
ובמרבית. וה"ב כספך דע"ו
(דף כ. ו) וס' ד"ה אמי) ופרק כל שעה
(פסחים דף כה. ו) וס' ד"ה ליתב) ופרק
כל הבשר (מילין דף קד. ו) וס' ד"ה או
לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או
מכור לנכרי ודריש לגר תתנה ומכור
תתנה ומכור לנכרי ואפילו מאן
דפליג היינו משום דכתיב או לחלק
וא"ת כספך דקדושין (דף לב. ו) וס'
לא בעו רבנן למדרש כר' יוסי הגלילי
מפני שביה תקום והדרת תקום
והדרת פני זקן וי"ל משום דלא תן מפני
מיושז אוהדרת ולא תקום אפני זקן
והא דאמר התם ורבנן אי כתיב
מפני שביה תקום והדרת תקום
והדרת פני זקן כדקאמרת היינו משום

רבית כספך מנין שעובר אף בלאו שני של רבית: ס"ל בזה
נשך כסף. אם אינו עניו לגופו לחייבו על לאו של נשך שהרי כבר
נאמר בראש המקרא לא תשיך וצופו נאמר כל דבר אשר ישר
תנהו עניו לרבית כסף והשתא דשמעין מלא תשיך זין כסף וזין

אם אינו עניו נשך כסף שהרי כבר נאמר
לא תשיך לאחיך תנהו עניו לרבית כסף
א"י לי אלא בלוה במלוה מנין נאמר נשך
בלוה ונאמר נשך במלוה מה נשך האמור
בלוה לא חלקת בו בין בכסף בין באוכל
בין בנשך בין ברבית אף נשך האמור
במלוה לא תחלוק בו בין בכסף בין באוכל
בין בנשך בין ברבית מנין לרבית כל דבר
ת"ל ונשך כל דבר אשר ישר רבינא אמר
לא נשך באוכל ולא רבית בכסף צריכי קרא
דאי כתיב את כספך לא תתן לו בנשך
ואכלך (ב) במרבית כדקאמרת השתא דכתיב
את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא
תתן אכלך קרי ביה הכי את כספך לא תתן
לו בנשך ובמרבית ובנשך ובמרבית לא תתן
אכלך (ב) והא תנא נאמר נאמר קאמר הכי
קאמר אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה
שוה עכשיו שנאמר קרא ג"ש לא צריך
אלא גזירה שוה למה לי לנשך כל דבר אשר
ישך דלא כתב במלוה אמר רבא למה לי
דכתב רחמנא לאו ברבית לאו בגזל לאו
באונאה צריכי דאי כתב רחמנא לאו ברבית
משום הידושה הוא דאפילו בלוה אסרה
רחמנא ואי כתב רחמנא לאו בגזל משום
דבעל כרחיה אבל אונאה אימא לא ואי
כתב רחמנא לאו באונאה משום דלא ידע
דמחיל חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא
מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא לאו
ברבית ותיתי מהנדך מה להנדך שכן שלא
מדעת תאמר ברבית דמדעתיה לא לכתוב
רחמנא לאו באונאה ותיתי מהנדך מה להנדך
שכן אין דרך מקח וממכר בכך אלא לא
לכתוב רחמנא לאו בגזל ותיתי מהנדך
דמאי פרכת מה לרבית שכן חידוש אונאה
תוכיח מה לאונאה שכן לא ידע ומחיל רבית תוכיח וחוור הדין לא ראי
זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן גזולו אף אני
אביא גזל אמרי הכי נמי אלא לאו בגזל למה לי לכתוב שכר שכיר כובש
שכר שכיר בהדיא כתיב ביה לא תעשוק שכיר עני ואביון בלעבור עליו בשני
לאוין ולוקמה ברבית ואונאה ולעבור עליו בשני לאוין דבר הלמד מעניינו
ולא מחסר ליה:

ובעניינא

דלא על כרחיך אמרת הכי והא דאמר בפרק הוליאן לו (יומא דף נב. ו) וס' ד"ה אמי) ה' מקראות אין להם הכרע שאת ארור ממד
משוקדים וקס ולא אמר דקאי אלעיל ואלרע היינו משום דהכא כיון דקאי על כרחיך נשך אכספך אמרת ה"ה ארביית וכיון דקאי רבית
לאוכל כמו כן נשך קאי לאוכל וכן תתנה כן אכל הנך חמש דלמא לא קיימי אלף אלעיל לבד או אלרע וא"ת התניא פרק שני דזבחים
(דף נד.) ולקח הכהן מן הדם באצבעו ונתן קבל או זרק בשמאל פסול ור"ש סבר קבל בשמאל כשר ואמר אביי טעם דר"ש דקבר
דקרא דאצבעו דמשמע ימין לא קאי אלף אונתן דלאחריו ולא אולקח דלפניו ולתנא קמא קאי אתרווייהו והשתא מאי שגא מהנדך ה' דאין
להם הכרע וי"ל דהתם פשטיה דקרא משמע דקאי אולקח מ"מ סבר תנא קמא דקאי נמי אונתן דכתיב קרא אחרינא ולקח מדם
הפר ונתן על קרנות המזבח באצבעו דהתם קאי אצבע אחתיה וילמד סתום מן המפורש והיינו נמי טעמא דר"ש:

גזירה שוה לא צריך. וא"ת קרא למה לי וי"ל דאין שום אריכות לשון בכסוק אלף שסמן נשך ומרבית זה לזה: **אמרי הכי נמי**.
וא"ת והא אין מזהירין מן הדין וי"ל דגזל לאו היתק לעשה הוא כדאמרין פרק שילוח הקן (מילין קמא.) ומטעם דאין מזהירין
מן הדין הוה מני למימר לעיל דלא ילפי מהדדי אלף דעדיפא קאמר דאפילו מדינא לא אמי: **אלא** דנז"ל א"ה ל"ה ל"ה שבר
שכיר. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ובגזל עבדים דלא אמי מרבית ואונאה דאין אונאה לעבדים כדקאמר לעיל (דף נז.) דהא קרקע אינה
נגזלת אינו מן המקרא אלא משום דאי אפשר לזוה ממקומה אכל עבדי דנידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזלו:
לעבור ע"יו בשני לאוין. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ולעבור עליו בשני לאוין וי"ל משום דלא לקי אלף דגזל משום דניתק לעשה
אכל כי מוקמין אכרוב שכר שפיר בזה אינו עניו לקי שפיר וא"ת לקמן בהמקבל (דף קא.) אמרינן דגזל הכעני מותר
ודריש רעך ולא כעני וצריכי דאי כתב גזל דלא טרח פירוש דשמא נפלו צירושה או מציאה או מתנה אכל שכר שפיר דטרח כעני נמי
אסור והשתא הא מוקמין הכא האי לא תעשוק את רעך ולא תגזול כולה קרא בעשוק שכר וי"ל דדריש מדקמין רעך ללא
תגזול ואפקה בלשון גזילה למימר דגזל הכעני שרי וא"ת והיינו ס"ד למימר דגזל הכעני אסור דאיצטריך קרא למעוטי הלא בישראל
גופיה לא ידענא גזל אלף מרבית ואונאה ורבית שרי בכעני דכתיב לנכרי תשיך ואונאה נמי דכתיב עמיתך ודרשינן לעיל (דף
נט.) עם שאתך בתורה (וצמנות) וי"ל דהוה אסרינן גזל הכעני מואכלת את כל העמים דדרשינן מהתם בהגזל בתרא (ב"ק דף
קכג.) שגזל הכעני אסור דדוקא בזמן שהם מפורים צידך שרי קרא:

א) (פסחדין מג.)
ב) (דונמנו שם וצריה
לג.) א) וע"כ שייך לך
ס.) ד) שמה שמה פ"ג
ה) ונע"ע טוס' יומא נב:
ו) ד"ה שאת' (י' ז"ל דהא
דקרקע בלית' מהר"ס
ועין רש"י ועין בספר כ"י
ו) ועי' טוס' סוטה ל: ד"ה
וקרקע. ח) (פתחו המוס'
בלשון וא"ת ולא כתבו שום
מיון ועין רש"י וכן דקדק
המהר"ש' תוס' פסחים
לו: ד"ה אילא ועין זה
מ"ו בתוס' סוטה לג. ד"ה
וענת ופוחסו ה. ד"ה סא
וס' ז: ד"ה מה עד שם
מא. ד"ה אחי עד שם עט.
ד"ה אמרו וס' קטו: סד"ה
אימא וצ"ב מנ: ד"ה
שוקא וס' פא. ד"ה ממאי
ובמנות ט: ד"ה אין וס'
ח: סד"ה מאי וס' ל: ד"ה
מה וס' סב. ד"ה ממילואים
וס' לג: ד"ה ירו וצמנות
יב. ד"ה מה וס' כו: ד"ה
מלאךך.)

הגהות הב"ח
(א) נב' ואלך לא תתן
מרבית כדקאמרת:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה גזירה וכו'
וא"ת קרא למה לי. עין
נדרים ד' ג' ע"א ברין ד"ה
לגזר נדר ונע"ע מ"מ
פ"ד מהל' מלוה וזה ה"ה
ד"ה גרסינן בפ"ק.)

הגהות הגר"א
[א] תוס' ד"ה אס. וי"ל
למדרש כו. יב"ב והש"א
חולק: